

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiwels.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 9. novembra 1853.

List 90.

Od pozimske klaje za živino.

Dosto znano je, da je živina konec zime večidel revna in da potrebuje celo poletje se spet popraviti, kakor naši kmetje pravijo; ko zima pride, pa spet hujša, in tako se versti hujšanje in boljšanje, kakor se versti zima in poletje. In vendar hujšanja pozimi ni vselej le to krivo, da živini klaje manjka ali da strada. Druzih vzrokov je več, in od teh napak se bomo v sledečem pogovorili.

Perva in glavna napaka je nerednost v 3 rečeh: 1) nobenega pravega reda ni v času, kadar se živini klaje, 2) ni pravega reda v meri klaje ali kerme, katero živina na dan dobiva, in 3) se ne gleda na lastnost (sorto) klaje. Pri taki nerednosti pa se živina ne more dobro počutiti. Pozimi, da ni treba pri ljuči živine kermiti ali futrati, se ji poklada že ob petih popoldne, zjutrej iz ravno tega vzroka pa še le ob sedmih. Tako od 5. do 7. ni nič več dobila, po dnevi pa potem trikrat. Želodcu pa to ni vse eno, da je enkrat dolgo prazen, drugikrat pa obilo nabasan. Pri takem gospodarstvu ne tekne in ne zda klaja, kakor bi imela. — Pri mnogih kmetijah tudi nobene prave mere ni pri klaji: enkrat z bétom drugikrat s psom. Danes se poljubi dekli, ker je ravno dobre volje, trikrat več kravam dati, kakor jim je včeraj dala, ker je prelena bila; danes jim nameče le slame, jutri pa jim napravi škafov, da je kaj.

Vse take napake vidimo pri kmetijah, kodar gospodar sam ne vé, koliko je klaje pridelal in kako bi jo namestoval, če je zmanjka, al ob kratkem rečeno: kjer pri hiši ni pravega gospodarstva in le dekla gospodari, kakor se ji ljubi. Dokler se pa živinoreja v tacih rokah véde, ne bo vérgla dobička.

Druga poglavna napaka pri sila veliko kmetovavcih je, da ne poznajo vrednosti te in une klaje; „klaja je klaja“ mislijo in tako tudi ravnaajo; če je kravam le kaj dá, je že vse opravljeno. Marsikdo misli, Bog vé koliko tečne klaje je svoji živini dal, ako ji je pehar pese ali krompirja v korito vsul; če ji je, postavimo, 16 funtov (liber) pese (rone) dal, misli, Bog vé kaj ji je dal. Pa koliko je krava s temi 16 funti pese klaje dobila? — le 8 funtov sená. Taka je tudi z drugo klajo, če kmetovavec ne vé: kolikšno tečnost ima v sebi.

Za kmetovavca tedaj, kateri hoče tako gospodariti, da bo njegova živina vedno pravo mero klaje dobivala, je treba, da saj nekoliko pozná tečnost ali redivnost klaje, da v krivih mislih zapopaden ne bo ene preveč, druge premalo dajal.

Po celem svetu je navada, da tečnost ali redivnost sená veljá za merilo redivnosti vsake druge klaje, to je, da z redivnostjo sená primerja se redivnost druge piče. Tečnost sená je enklja (1); vsa druga klaja se zaznamva po ti z večjo številko, če je bolj redivna kakor sená, ali z manjšo, ako je manj tečna od sená, na priliko: tečnost sená je 1, tečnost réži 2 in pol, slame $\frac{1}{2}$ (pol). Tako pisanje se takole razume:

1 funt	slame	veljá	toliko	kot	$\frac{1}{2}$ funta	sená	ali	$\frac{2}{5}$ funta	réži,
10	funtov	„	„	„	5	funtov	„	2	„
20	„	„	„	„	10	„	„	4	„
40	„	„	„	„	20	„	„	8	„

V tem spisu bodemo razložili redivnost mnogotere klaje po tistih skušnjah, ki jih je preslavni živinorejic A. Weckherlin naznanil, ko je vrednost klaje presojeval.

(Dalje sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Rodovitnost rusovskega na Ogerskem vdomaćenega lanu). Častiti predsednik naše kmetijske družbe gosp. Terpinč so nam naznanili, da iz 2 mernikov tistega semena, ki so ga tudi razdelili letos po podružnicah kmetijskih, so pridelali letos 3 cente in 18 funtov kaj lepega prediva in pa 40 funtov tul. Al ni to lep pridelk? Ali ne zasluži, da se primemo kar naj bolj moremo tega semena?

(V bučah in kumarah) je po več skušnjah le polovica rodovitnih (plodnih) pešká; rodovitne peske so tiste, ki so v buči ali kumari proti kocenu (stebelu); tiste pa, ki so bolj gori proti muhi, poženo le cvetje, pa ne naredé sadu. Naj bi vertnarji po ti skušnji semenske peške izbirali.

(Kravji rep znamenje molšne krave). Ako je kravji rep zgor prikoncu prav debel in močen in doli gredé zmiraj tanjši in da ne doseže popolnoma kolena, navadno znamenje je to slabe krave. Če je pa celi rep bolj tanak in da seže še čez koleno, naznanuje to dobro kravo; se vé da se samo po sebi razume, da je tu le od kostnatega in od mesnatega repovega dela gorjenje.

Potovanje križem svetá.

Od hrane ali živeža mnogoverstnih ljudstev.

(Dalje.)

Slišali smo, da so ljudstva na svetu, ktere večidel le od parsti živijo. Marsikteri bravec si bo mislil: kako je li to mogoče, da človek zamore živeti od gline? Pripravljeni smo na tako vprašanje z odgovorom, da glina